

INTRODUCERE

Volumul pe care-l prezentăm atît cercurilor de specialiști cît și unui public mai larg, mai mult sau mai puțin inițiat în arheologie, dar, poate, dornic să facă cunoștință cu urmele de cultură materială străveche ascunse în pămîntul Capitalei patriei noastre, reflectă un prim efort colectiv de valorificare a vestigiilor arheologice recoltate pe teritoriul de azi al orașului București.

Cercetări arheologice pe meleagurile Capitalei se fac de mai bine de trei decenii. Însă condițiile de muncă și de investigații arheologice în vremea trecutelor regimuri au fost, în București — ca și în toată țara — deosebit de dificile. De cîte ori osîrdia și zelul unor arheologi s-au poticnit în fața indolenței și indiferenței foștilor primari sau a personalităților zilei și la cîte compromisuri era adeseori silit să ajungă un cercetător care voia și reușea să smulgă — cînd și cînd — un fond de săpături arheologice, pentru a putea țese cît de cît un crîmpei din istoria timpurilor străvechi, dinainte de întemeierea capitalei actuale. Și cît de puține din cercetările făcute au ajuns să vadă lumina tiparului — tocmai datorită lipsei condițiilor de muncă științifică, ce a caracterizat din totdeauna regimul apus al dominației burghezo-moșierești de la noi.

Atari realități sînt astăzi pentru noi amintirile unui trecut întunecat. Revoluția culturală din patria noastră a adus transformări radicale în toate sectoarele și domeniile muncii ideologice. Introducînd o nouă orientare și noi metode de cercetare și în arheologia de la noi, ea a însemnat o cotitură și pentru activitatea arheologică desfășurată în București.

Curînd se va împlini un deceniu de cînd cercetările arheologice întreprinse în București cunosc o desfășurare amplă și dirijată, sistematică și profund științific efectuată.

Începînd din anul 1953 Academia Republicii Populare Romîne a organizat, prin Institutul de arheologie al țării, un șantier arheologic permanent al Bucureștilor, tocmai cu scopul de a cerceta istoria străveche și medievală a orașului.

Începînd din acel an locuitorii Capitalei au putut fi martorii unui fenomen interesant și totodată tipic pentru condițiile noi ale vieții noastre. Alături de atîtea șantiere de construcții, care înălțau și înalță capitala viitorului, puteau fi văzute ici-colo, în centrul sau în cartierele periferice ale orașului și șantierele arheologice, care dezvăluiau ochilor trecutul.

În 1953 și în 1954 au existat șantiere arheologice pe Dealul Arhivelor Statului, în str. Radu Vodă, în Piața de Flori — acolo unde se cercetau ruinele celei mai vechi Curți Domnești din București — în cartierele Giulești și Crîngași, în preajma bisericii Bucur, la Dobroteasa și în alte părți. În anul 1955 și 1956 alte șantiere arheologice puteau fi întîlnite în București — pe str. Cazărmii, pe str. Apolodor, în Piața 1848 sau în curtea Spitalului Colței. La aceste șantiere, care au continuat, s-a adăugat în 1957 și 1958 un nou șantier arheologic, cel deschis la Fundeni Doamnei în raionul „23 August“.

Începînd din anul 1958 activității depuse de colectivul de cercetători ai Academiei li s-au adăugat strădaniile unui nou colectiv de arheologi — cei de la Muzeul de istorie a orașului București. Cu un bogat sprijin material oferit de Sfatul Popular al Capitalei și sub îndrumarea Institutului de arheologie al Academiei R.P.R., personalului științific al acestui muzeu i-a revenit sarcina însemnată, dar plină de răspundere, de a duce mai departe cercetarea arheologică pe teritoriul actual al Capitalei.

În cadrul preocupărilor științifice ale colectivului Muzeului de istorie a orașului București, activitatea arheologică constituie un capitol însemnat, întrucît aportul cercetărilor arheologice în cunoașterea trecutului Capitalei s-a dovedit a fi substanțial. Aspecte ale cercetării, cum sînt cele legate de cunoașterea evoluției istorice a populațiilor omenești care au viețuit pe teritoriul acesta în perioada premergătoare constituirii orașului feudal București, ori cele legate de apariția și dezvoltarea primară a acestui oraș — probleme pentru care documentația scrisă este uneori cu totul absentă iar alteori insuficientă — își capătă adesea rezolvări numai datorită investigației arheologice.

Punctul acesta de vedere stă în permanență la baza îndrumării și desfășurării activității arheologice depusă de personalul de specialitate de la Muzeul de istorie a orașului București.

Această activitate tinde în deosebi către rezolvarea următoarelor probleme :

În primul rînd către cunoașterea din ce în ce mai temeinică a repertoriului arheologic al orașului București. A trebuit, pe de o parte, să fie verificate toate punctele semnalate cu ani în urmă, iar pe de altă parte să se întreprindă o largă activitate de investigație cu scopul depistării unor stațiuni arheologice noi.

Încă din 1958 a fost începută o atentă cercetare prin periegheze, traseului celor două râuri care străbat teritoriul oraşului — Dîmboviţa şi Colentina — acţiune continuată apoi în fiecare an şi extinsă din 1961 şi asupra teritoriului comunelor noi intrate în perimetrul Capitalei.

În al doilea rînd, în cadrul activităţii arheologice desfăşurată de personalul Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti, un loc deosebit de însemnat îl ocupă acţiunea de salvare a tuturor vestigiilor trecutului. Atari acţiuni apar cu atît mai necesare, cu cît o mare parte a teritoriului actual al oraşului Bucureşti este supusă unor lucrări continui de transformare şi amenajare, care au căpătat un ritm şi o amploare necunoscută, în urma hotărîrilor organelor de partid şi de stat, legate de transformarea socialistă a oraşelor patriei noastre şi, între acestea, şi a Capitalei R.P.R. Lucrările mari de construcţie, cu caracter industrial, edilitar şi urbanistic, precum şi cele legate de ridicarea unui număr din ce în ce mai mare de complexe de locuit, dese ori duc la descoperirea unor monumente de cultură materială datînd din perioade istorice anterioare. Ori, tocmai asemenea situaţii au determinat colectivul de specialişti de la Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti să acorde o atenţie deosebită şi permanentă acţiunilor arheologice de salvare. Nenumărate au fost cazurile în care, înştiinţaţi de conducerile diferitelor şantiere de construcţii, de muncitori, ţărani colectivişti sau de elevi, personalul de specialitate din Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti a fost chemat să întreprindă cercetări arheologice pe şantierele marilor construcţii socialiste din oraş. Ca mărturii în sensul acesta pot fi citate cercetările arheologice întreprinse asupra unor complexe din epoca feudală, descoperite cu prilejul construirii blocului turn din Piaţa Splaiului, cercetările efectuate pentru salvarea altor complexe feudale surprinse pe şantierul de construcţie a noii săli a Palatului R.P.R., săpăturile arheologice efectuate la cariera de nisip Cătelu Nou, ori săpăturile întreprinse la Bucureştii Noi, pentru salvarea unor aşezări prefeudale şi feudale, apoi cercetările pe traseul vechiului Pod al Calicilor, surprins de lucrările de canalizare de pe Calea Rahovei, ori urmele materiale din epoca feudală descoperite cu prilejul lucrărilor de sistematizare a Pieţii Unirii şi multe altele.

Dar, pornind de la preocuparea principală a Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti — aceea de a cerceta şi cunoaşte tot mai temeinic istoria Capitalei — rezultă că investigaţiile arheologice efectuate în raza oraşului trebuie să fie orientate în așa fel, încît de pe urma activităţii în teren, să poată fi dobîndite date pentru acele perioade la care cunoştinţele noastre sînt insuficiente. Aceasta constituie tocmai cea de a treia problemă către a cărei rezolvare tinde mereu activitatea arheologică desfăşurată de colectivul muzeului.

Cîtă vreme documentația scrisă oferă, măcar în prezent, date puține și echivoce cu privire la istoria orașului București în sec. XIV și XV, apare de aceea necesar ca cunoașterea unor atari aspecte de cercetare să se facă pe cale arheologică. Acestui scop i s-au subordonat săpăturile întreprinse într-un sat feudal descoperit la Străulești, reluarea an de an a cercetărilor asupra complexelor depistate în Piața de Flori, începerea în 1961 a unor săpături arheologice de mai lungă durată la Tînganu etc.

În sfîrșit, o altă preocupare a muncii de cercetare arheologică depusă în cadrul Muzeului de istorie a orașului București o constituie strădania colectivului de aici de a se situa — pe linia activității arheologice — în miezul preocupărilor majore ale arheologiei din patria noastră. În etapa actuală. În acest sens, în colaborare cu Institutul de arheologie al Academiei R.P.R. au fost și vor fi efectuate săpăturile din stațiunea de la Militari, unde este supusă unei cercetări sistematice o așezare a carpilor din sec. III e.n. ; tot în acest sens se desfășoară și cercetarea unor așezări ale populațiilor locale din sec. VI—VII e.n., descoperite la Străulești, Cățelu Nou, pe str. Sold. Chivan Nicolae și tot în acest sens colectivul arheologic al muzeului desfășoară la București Noi și cercetarea sistematică a unei așezări din perioada feudalismului timpuriu.

Descoperirile arheologice făcute în stațiunile amintite au stîrnit interesul legitim al specialiștilor de la noi, unele dintre ele văzînd, în lucrarea de față, lumina tiparului. Volumul „Cercetări arheologice în București“ grupează un mănunchi de rapoarte asupra unor săpături arheologice efectuate de Muzeul de istorie a orașului București și cîteva studii — încercări de aprofundare a unor aspecte variate de investigație arheologică, ce s-au degajat din unele cercetări întreprinse. Lucrarea reflectă și ea direcțiile principale pe care se desfășoară activitatea arheologică a Muzeului de istorie a orașului București.

Toate materialele publicate informează asupra unor descoperiri arheologice efectuate în stațiuni depistate în ultimii ani de personalul științific al muzeului. Prin aceasta se reflectă preocuparea specialiștilor noștri de a aduce contribuții noi hărții arheologice a orașului București — iar prin valoarea deosebită a unora din descoperirile prezentate în volum — și contribuții aduse hărții arheologice a întregii noastre patrii.

Săpături arheologice ca cele întreprinse la Roșu, Giulești Sîrbi, Cățelu Nou sau Bucureștii Noi, ori observațiile arheologice efectuate pe șantierele de construcții din Capitală — toate prezentate în volumul de față, prin înscrierea rezultatelor mai deosebite dobîndite pe unul sau altul din sectoarele amintite — constituie mărturia celuiilalt aspect de cercetare arheologică desfășurată de Muzeul de istorie a orașului București, acela constituit de acțiunile întreprinse pentru salvarea unor vestigii de

cultură materială, datind din epoci și perioade istorice trecute și aflate pe teritoriul Capitalei.

În fine, reproducerea aici a unor observații și concluzii cu privire la așezarea din sec. III e.n. cercetată la Militari sau cu privire la așezările din sec. VI—VII e.n. descoperite tot la Militari sau la Străulești și Cățelu Nou, precum și materialele publicate din așezările de la Giulești Sîrbi și Bucureștii Noi (sectorul Alba), datind din perioada formării poporului român — toate acestea reflectă și străduința cercetătorilor de la muzeul nostru, de a participa, prin efortul lor de investigație, la acțiunile de studiu și rezolvare a unora din actualele probleme majore ale arheologiei din patria noastră.

Prezentînd specialiștilor și publicului larg acest volum de cercetări arheologice, colectivul de autori s-au străduit să ofere printr-însul un plus de fapte și observații inedite, de natură să aducă o contribuție — fie ea cît de modestă — la progresul științei arheologiei din patria noastră. Tocmai asupra unor atari aspecte îndrăznim să avizăm pe toți cei ce se vor apleca cu răbdare și interes asupra paginilor de față.

În studiul „Figurine gumelnițene de pe teritoriul orașului și regiunii București“, pe lîngă o clasificare originală — în parte, deosebită de cele elaborate anterior — a acestor mărturii de artă neolitică, se subliniază totodată și semnificația de cult a figurinelor antropomorfe și zoomorfe caracteristice culturii Gumelnița, dezvoltînd astfel aspecte interesante ale suprastructurii de la finele epocii pietrei șlefuite.

Prin publicarea studiului „O așezare din epoca bronzului la Roșu“ se aduc la lumină materiale noi cu privire la cultura populațiilor de la începutul epocii bronzului din Muntenia. Avem nădejdea că ele vor fi cu atît mai bine venite, cu cît cunoașterea complexului cultural Glina III — Schneckenberg stă iarăși în atenția arheologiei de la noi. Înșiși autorii studiului descoperirii de la Roșu iau atitudine față de noua documentație și de problemele complexe pe care le pune geneza și periodizarea culturii Glina III — Schneckenberg — și materialele publicate de ei desigur că vor reprezenta un argument în plus pentru rezolvarea problemelor reactualizate și în studiul amintit.

Pentru cei interesați în cunoașterea culturii Tei din epoca bronzului, volumul de față le oferă nu numai materiale inedite (cum sînt cele publicate în raportul asupra săpăturilor arheologice de la Cățelu Nou, în amplul raport asupra săpăturilor de salvare de la Giulești-Sîrbi și în studiul „O nouă fază în evoluția culturii Tei: faza Fundenii Doamnei“), ci totodată și elemente noi pentru discutarea problemelor încă neclarificate, ale genezei culturii Tei și dispariției formelor de viață și cultură specifice epocii bronzului dintre Carpați și Dunăre. Autorul lucrărilor amintite prezentate în volumul de față semnalează, pe de o parte, un aspect

arhaic al culturii Tei, pe care îl consideră ca o etapă de început a culturii menționate și care, prin legăturile cu culturile anterioare — Glina III și Cernavoda — aruncă, desigur, lumini noi asupra formării culturii Tei, iar pe de altă parte, prin valorificarea unor materiale aparținând fazei Fundeni a culturii Tei, descoperite la Giulești-Sîrbi, ca și prin studiul „O nouă fază în evoluția culturii Tei — faza Fundenii Doamnei“, dezvăluie aspecte pline de interes legate de dispariția culturii epocii bronzului din Muntenia. Este, astfel, prezentată o etapă finală a culturii Tei (îmbogățindu-se deci schema evoluției culturii acesteia) și se subliniază rolul culturilor Gîrla Mare și Verbicioara din Oltenia, precum și al culturii Noa din Moldova, în dispariția formelor de viață caracteristice epocii bronzului din Muntenia.

Un interes deosebit sperăm să îl ofere și publicarea în acest volum a materialelor descoperite în așezările populațiilor locale, datînd din sec. VI—VII e.n., cercetate la Militari, Străulești (Lunca) și Cățelu Nou. Aspectul de cultură materială din vremea amintită — strîns legat de problema sintezei dintre elementele de cultură locală și cele de cultură slavă și, de aceea, în directă legătură cu problema formării poporului român — a intrat în atenția arheologiei de la noi destul de curînd. Și nu o dată, subliniindu-se importanța unui atare tip de antichități, s-a relevat și împrejurarea că progresul în acest domeniu de investigație arheologică și istorică este condiționat de dobîndirea unor materiale și date noi. Numărul mare de complexe și resturi de cultură din sec. VI—VII e. n., pe care le dă la iveală volumul de față și în special indicii de datare sigură a așezărilor cercetate (raportul asupra săpăturilor de la Militari și studiul „Fibule din sec. al III-lea și al VI-lea e.n., descoperite în săpăturile arheologice de la Militari“), corespunde astfel tocmai cerinței amintite — aceea de înmulțire a documentării cu privire la cultura materială din sec. al VI—VII-lea e.n. În același timp, fără îndoială că publicarea unor materiale datînd — în mare — din aceeași epocă, dar provenind din așezări diferite, dobîndește și o altă valoare: aceea că oferă posibilitatea ca prin studiul comparativ-tipologic să poată fi sesizate diferențe cronologice sau de altă natură, ajungîndu-se astfel la o cunoaștere de detaliu, cît mai profundă, a culturii locale din perioada de pătrundere a slavilor pe teritoriul actual al R.P.R. De altfel, documentația pentru problema complexă dar de însemnătate deosebită, a formării poporului român capătă, în paginile volumului de față, încă alte elemente: publicarea unor materiale datînd din sec. X—XI e. n. și aparținînd culturii Dridu, provenind din complexe descoperite și cercetate la Giulești-Sîrbi și Bucureștii Noi (sectorul Alba). Materialele, restrînse cantitativ, nu au permis elaborarea unor ipoteze sau concluzii mai largi cu privire la așezările din sec. X—XI, amintite, dar faptul însuși al publicării unor resturi de cul-

tură materială din perioada formării poporului român apare ca pozitiv, cîtă vreme documentația în această privință rămîne încă săracă și generînd poziții de investigații și interpretare divergente.

În fine, volumul „Cercetări arheologice în București“ dă la iveală și o serie de descoperiri datînd din perioada feudală de dezvoltare a Capitalei R.P.R. Majoritatea acestora se datoresc acțiunii de control arheologic făcut pe marile șantiere de construcții din oraș.

Dar, cu toate că în cele mai multe cazuri nu a fost vorba de cercetări ample, rezultatele obținute sînt nu arareori pline de interes și semnificație. Surprinderea unor dovezi certe de locuire din sec. XV în sectorul Curții Vechi Domnești, descoperirile arheologice făcute pe șantierul de construcție a sălii Palatului R.P.R., atestînd întinderea perimetrului orașului în a doua jumătate a sec. XVIII etc., întregesc mult documentația scrisă referitoare la istoria Bucureștilor din epoca feudală și adîncesc astfel sensibil cunoașterea acesteia. Pe de altă parte, cercetările arheologice sistematice întreprinse la Bucureștii Noi (sectorul Măicănești), scoțînd la lumină urmele unui sat feudal datînd din sec. XV—XVI și care pare să poată fi identificat cu satul Măicănești, menționat în documente încă de pe vremea lui Petru Vodă cel Tînăr — prilejuiește astfel îmbogățirea informațiilor noastre cu privire la așezările rurale din preajma orașului feudal, legate desigur economicește de acesta.

Sperăm că lucrarea în ansamblul ei va fi privită cu interes de specialiști. Aprecierea pozitivă a unora din rapoartele și studiile prezentate, precum și sesizarea unor eventuale lipsuri ale volumului vor constitui pentru colectivul de autori un ajutor prețios.

* * *

Activitatea arheologică a Muzeului de istorie a orașului București a avut un substanțial suport în sprijinul acordat de Comitetul de cultură și artă al orașului București, precum și în înțelegerea largă și sprijinul Institutului de arheologie al Academiei R.P.R. Publicarea volumului „Cercetări arheologice în București“ a devenit posibilă numai datorită concursului acordat de cele două foruri. De aceea autorii lucrării de față își exprimă recunoștința lor.

Prof. FLORIAN GEORGESCU
Directorul Muzeului de istorie
a orașului București